

สาเหตุของการขาดดุลย์อำนาจในการปกครองระบอบรัฐสภาของประเทศไทย

ดังที่ได้พิจารณากันแล้วว่า ในการปกครองประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นระบอบการปกครองใด ๆ ก็ตามนั้น ยากที่จะสร้างดุลย์อำนาจให้เกิดขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะจะมีหน่วยอำนาจใดหน่วยหนึ่งมีอำนาจหรืออิทธิพลครอบงำหน่วยอำนาจอื่น ๆ อยู่เสมอ ซึ่งโดยปกติแล้วหน่วยอำนาจฝ่ายบริหาร มักจะมีโอกาสครอบงำหน่วยอำนาจอื่น เช่นประเทศต่าง ๆ ทางตะวันตก หรือแม้ในประเทศไทยก็เช่นกัน แต่สาเหตุของการขาดดุลย์อำนาจในระบอบการปกครองของประเทศต่าง ๆ มักแตกต่างกันไป โดยปกติการขาดดุลย์อำนาจในประเทศตะวันตกนั้น มักจะมีสาเหตุมาจากการแตกแยกของกลุ่มผลประโยชน์ในประเทศ ทำให้เกิดเป็นพรรคการเมืองหลายพรรค จึงไม่สามารถสร้างความเข้มแข็งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในรัฐสภาได้ เปิดโอกาสให้ฝ่ายบริหารฉวยโอกาสสร้างความเข้มแข็งขึ้นมาแทนที่ได้ดังเช่นที่ปรากฏในประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

แต่สำหรับในประเทศไทย การขาดดุลย์อำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร มีสาเหตุแตกต่างไปจากประเทศที่ใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตยทางตะวันตก สาเหตุของการขาดดุลย์อำนาจในประเทศไทย ซึ่งผลสุดท้ายก่อให้เกิดลักษณะการครอบงำของฝ่ายบริหารเหนือฝ่ายนิติบัญญัติ จนทำให้ฝ่ายบริหารมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำในการปกครองประเทศตลอดมานั้น มีสาเหตุหลายประการต่อไปนี้คือ

๑. การปฏิวัติมาจากเบื้องสูง ขาดขบวนการเมืองที่จะเป็นรากฐาน

พิจารณาจากเหตุการณ์ที่ประเทศไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ ดังที่ได้พิจารณากันมาแล้วคือ ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองปี ๒๔๗๕ เป็นต้นมา จะพบว่าการเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้น เป็นเพียงการเปลี่ยนตัวบุคคล

ผู้ครองอำนาจในการปกครองประเทศเท่านั้น อำนาจในการปกครองประเทศที่แท้จริง ยังคงอยู่ที่ชนชั้นผู้ปกครอง ซึ่งได้แก่ข้าราชการ ทหาร และพลเรือนชั้นนำ หากเคลื่อนลงมาถึงประชาชนอย่างแท้จริงไม่ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงการปกครองปี ๒๔๗๕ จึงเป็นเรื่องของบุคคลเพียงกลุ่มน้อยเท่านั้น ที่เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการขึ้น ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ไม่มีใครหรือเข้าร่วมในกระบวนการนี้แต่อย่างใด จึงถือไม่ได้ว่าผู้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้เป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทย บุคคลส่วนน้อย ที่กล่าวถึงนี้ประกอบด้วยข้าราชการรุ่นหนึ่งซึ่งได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศฝรั่งเศส กลุ่มข้าราชการเหล่านี้เป็นกลุ่มที่รับราชการอยู่ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช แต่เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างเข้าใจถึงระบอบการปกครองรูปต่าง ๆ ซึ่งใช้อยู่ในต่างประเทศมากกว่าประชาชนทั่ว ๆ ไป ดังนั้น จึงเกิดความไม่พอใจในระบอบการปกครองของประเทศไทย ซึ่งกำลังใช้อยู่ในขณะนั้น จึงพยายามหาทางเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เหมือนกับที่กำลังนิยมกันอยู่ในต่างประเทศ นั่นก็คือระบอบเสรีประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม เมื่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ มิได้มีการริเริ่มหรือก่อตัวมาจากมวลชนส่วนใหญ่ จึงทำให้วิวัฒนาการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในเวลาต่อมาผิดไปจากที่ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้มุ่งหวังไว้ เพราะตามที่กล่าวแล้วว่าประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมในการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ อันเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ทางการเมือง ดังนั้น ประชาชนทั่วไป จึงมองไม่เห็นความสำคัญ ความจำเป็นของระบอบการปกครองใหม่ ที่คณะกรรมการได้หยิบยื่นให้ ดังนั้นสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ที่ได้จัดตั้งขึ้น ตามลักษณะของการปกครองระบอบใหม่ จึงไม่สามารถจะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องและใช้สถาบันเหล่านั้น มักไม่เข้าใจถึงอำนาจหน้าที่ที่พึงพอ โดยเฉพาะฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนั้น สถาบันต่าง ๆ จึงเป็นเพียงรูปแบบเพื่อให้มีลักษณะของการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญอยู่พอ

สมควร มีใ้ค้มุ่งหมายที่จะใช้สถาบันเหล่านั้น เพื่อที่จะบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ผลที่ปรากฏก็คือลักษณะการปกครองที่หันเหไปนอกแนวทางของระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตก ความที่มุ่งหวังจะปลุกฝังขึ้นในประเทศไทย และในที่สุดเมื่อผู้ปกครองประเทศขาดความตั้งใจจริงที่จะใช้การปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์ สิทธิ และเสรีภาพของประชาชนชาวไทย แ่ก่ดลั้บิใช้การปกครองรูปแบบใหม่เพื่อผลประโยชน์ในการรักษาอำนาจของตน จึงทำให้สถานการณ์เลวร้ายลงไปอีก

ข้อที่น่าสังเกตุในเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยของประเทศไทยก็คือ การปฏิวัติที่มีใ้ค้มีรากฐานบนความสนับสนุนของประชาชนนั้น น่าจะมีสาเหตุมาจากการมุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่า โดยการให้ประชาชนเป็นเครื่องมือ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ใ้ค้ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ สำเร็จกลับมาแล้วมีใ้ค้ได้รับการแต่งตั้งให้อยู่ในตำแหน่งสูงเท่าที่พวกเขาต้องการ จึงหาทางรวมกันทำการปฏิวัติ เปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อจะได้เขาคำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในระดับสูงเสียเอง ทั้งนี้ โดยอ้างว่าเพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้มีสิทธิเสรีภาพในการปกครองตนเอง ไม่ตอ้งตกอยู่ใ้ค้การปกครองของคน ๆ เดียว คือพระมหากษัตริย์ใ้ค้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชต่อไป จึงทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งเป็นการยึดเย็ดลั้ค้ทิดิอำนาจอธิปไตยของปวงชนใ้ค้กับประชาชน แต่ในขณะที่เดียวกัน ชนชั้นผู้ปกครองก็ตั้งลั้ค้ทิดินี้กลับมา โดยการสร้างสถาบันการเมืองในลักษณะที่ขัดกันกับหลักการของอำนาจอธิปไตยของปวงชน ซึ่งความมุ่งหมายของผู้ก่อการปฏิวัติครั้งนี้ ก็บรรลุผลสำเร็้ว ก็คือสามารถเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็้ว เป็นผลทำให้สามารถครอบครองอำนาจใ้ค้ในการปกครองประเทศตลอดมา จนอาจเรียกใ้ค้ว่าเป็นการผูกขาดอำนาจการปกครองไว้สำหรับชนชั้นสูง ซึ่งใ้ค้ได้แก่กลุ่มข้าราชการเท่านั้น

สภาวะการเมืองในประเทศไทยเป็นไปในลักษณะ เช่นนี้ก็เพราะภายใ้ค้ระบอบรัฐธรรมนูญ นั้น ที่มาของอำนาจอันแท้จริงก็คือกลุ่มข้าราชการชั้นนำ้ฝ่ายทหารและพลเรือน เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะในสังคมไทย ไม่มีพลังเข้มแข็งพอที่จะคานอิทธิพลของข้าราชการได้ การเปลี่ยนมือของอำนาจใ้ค้ในการปกครองประเทศ จึง เปลี่ยน

๓๖
 อยู่ในกลุ่มข้าราชการชั้นสูงกันเอง การดำเนินการปกครองของประเทศไทย ต่อมาอีกเป็นเวลา
 เกือบ ๕๐ ปี ก็ยังสามารถเห็นลักษณะการอยู่นอวงการเมืองของประชาชนส่วนใหญ่ได้ เมื่อจากการ
 การเลือกตั้งครั้งต่าง ๆ การปฏิวัติรัฐประหารหลายครั้ง ล้วนแต่อาจว่าทำเพื่อประชาชนทั้งสิ้น แต่
 แล้วเหตุการณักที่สุดจนว่าประชาชนส่วนใหญ่ได้เกี่ยวของด้วยเลย การเดินทางเมืองยังคงเป็นเรื่อง
 ภายในสำหรับคนกลุ่มน้อยที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ดังนั้น อำนาจอธิปไตยของปวงชน จึงเป็นเรื่องทาง
 ทฤษฎีเสียมากกว่า ทั้งนี้เพราะประชาชนไม่เคยได้รับอำนาจตัดสินใจสุดท้ายเลย นอกจากนั้นกล่าว
 ได้ว่า การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ๒๔๗๕ ถือได้ว่าคณะราษฎรยังวิเคราะห์สภาพสังคม
 ไทยไม่ถูกต้องหรือไม่ลึกซึ้งเพียงพอ และได้นำ Model ที่ไม่เหมาะสมมาใช้กับประเทศไทย
 ความผิดพลาดประการสำคัญของคณะราษฎรผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองอยู่ที่ความสามารถจะชักนำ
 ให้กระบวนการเมือง ดำเนินจากเบื้องล่างขึ้นไปสู่เบื้องบนตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่
 ดีได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้ น่าจะเป็นสิ่งที่ได้วิเคราะห์แล้วว่า คณะราษฎรได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปก
 ครองในความว่างเปล่าขาดพื้นฐานของกระบวนการเมืองที่จะรองรับคือทำการเปลี่ยนแปลงในสังคม
 ที่ไม่มีขบวนการความคิดต่างๆ อยู่เลย อำนาจของผู้ปกครองประเทศตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา จึง
 หาคความมั่นคงได้ยาก เพราะขาดกำลังสนับสนุนจากประชาชน เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ปกครองประเทศจึง
 จำเป็นต้องหารากฐาน หรือกำลังสนับสนุนจากทางอื่นนั่นก็คือกองทัพ ซึ่งเป็นขุมกำลังที่มั่นคงที่สุด
 ในประเทศ ดังนั้นการเมืองการปกครองของไทยจึงต้องอยู่ภายใต้การชักนำและบงการของผู้ปกครอง
 ประเทศ เพียงกลุ่มน้อยตลอดมา ประชาชนส่วนใหญ่ยากที่จะมีโอกาสเข้าร่วมด้วย

สาเหตุที่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ไม่สามารถแผ่ขยายไปถึงประชาชนส่วนใหญ่
 อาจจะเป็นเนื่องจากในระยะเริ่มแรกนั้น ผู้ทำประเทศไม่เชื่อในความสามารถของประชาชนว่าจะสา
 มารถปกครองตนเองได้ ซึ่งเป็นข้อสมมุติฐานที่น่าจะถูกต้อง แต่สิ่งที่ไม่ถูกต้องก็คือความไม่ไว้

๓๖. พงศเพ็ญ ศกุนตารักษ์, เรื่องเดิม หน้า ๒.
 ๓๗. พงศเพ็ญ ศกุนตารักษ์, เรื่องเดียวกัน หน้า ๓.

วางใจนี้ปรากฏว่าโดยยึดถือมาอีกเป็นเวลานาน ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะเดิมทีนั้นชนชั้นผู้ปกครองคงมีเจตนาจะมอบอำนาจในการปกครองให้กับประชาชน แต่นานไปก็ยิ่งมีความสัมพันธ์ทางไกลกับประชาชนมากขึ้นทุกที จึงเกรงว่าการมอบอำนาจอาจจะกลายเป็นการสูญเสียอำนาจ ซึ่งไม่อาจเรียกคืนได้ ดังนั้น ตลอดเวลาที่ผ่านมานับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง จึงไม่ปรากฏว่าชนชั้นผู้ปกครองของไทยมีความสัมพันธ์โดยใกล้ชิดกับประชาชนหรือเห็นพ้องต้องกันในอุดมการณ์ของการปกครองประเทศร่วมกับประชาชนเลย

เมื่อเป็นเช่นนั้น ลัทธิอำนาจธิปไตยของปวงชนที่ผู้ปกครองประเทศอ้างว่าได้นำมาใช้ในประเทศไทยสำหรับประชาชนชาวไทย จึงเป็นเพียงข้ออ้างของผู้ปกครองประเทศเท่านั้น เนื่องจากอำนาจที่แท้จริงยังคงอยู่ที่ชนชั้นผู้ปกครอง ในสภาพการณ์เช่นนั้น การต่อสู้ทางการเมืองจะเป็นการต่อสู้ในระดับเบื้องต้น คือเฉพาะในระดับชนชั้นผู้ปกครองด้วยกัน ซึ่งผลเสียจากลักษณะเช่นนี้ก็คือ การใช้กำลังกลายเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การมีอำนาจ และใช้กำลังเป็นเครื่องมือในการรักษาอำนาจนั้นไว้ จนกระทั่งในบางสมัยรัฐบาลได้ใช้อำนาจเด็ดขาดเพื่อกำกับเป็นการกีดกันมิให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรวมในการปกครองประเทศ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นขึ้นไป จนถึงในระดับชาติ รัฐบาลใช้การแต่งตั้งตำแหน่งต่าง ๆ ที่โดยปกติจะต้องเข้ามาโดยการเลือกตั้ง ตลอดจนให้ข้าราชการเขาดำรงตำแหน่งในหน่วยงานปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ ทำให้เห็นลักษณะการผูกขาดอำนาจ และกีดกันประชาชนออกไปนอกวงการเมืองอย่างแท้จริง การที่การเมืองของไทยเป็นไปในลักษณะเช่นนี้ก็เนื่องจากอำนาจของผู้ปกครองของไทยเป็นอำนาจที่ปราศจากการควบคุมที่แท้จริง ทั้งในและนอกรัฐสภา การควบคุมนอกรัฐสภายังจะมีไม่ได้ครบที่ในประเทศไทยพลังทางการเมืองยังคงได้แก่กลุ่มข้าราชการเท่านั้น ส่วนการควบคุมในรัฐสภานั้น จะยังคงเป็นการควบคุมที่ไม่ได้ผลอย่างแท้จริง คราวที่สถาบันประชาธิปไตยของไทยมีความหมายแต่เพียงเป็นสถาบันที่ตั้งขึ้น เพื่อแสดงถึงความชอบธรรมของอำนาจเท่านั้น ไม่ใช่สถาบันที่ตั้งขึ้นเพื่อแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ของสมาชิกในสังคมที่จะอยู่ร่วมกันโดยมีเสรีภาพเป็นพื้นฐาน... ๗๔

๒. การขาดการพัฒนาทางการ เมือง

ในการปกครองประเทศต่าง ๆ นั้น ลักษณะการปกครองจะทันสมัยหรือเหมาะสมกับวิถีชีวิตของประชาชน และสภาพของแต่ละประเทศหรือไม่ ย่อมแล้วแต่ความสามารถในการที่จะพัฒนาการเมืองให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศคนใดเพียงใด การเมืองที่จะพัฒนาให้ทันสมัยนั้น โดยปกติมักเข้าใจกันว่า จะต้องเป็นการ เนิ่นแบบการปกครองของประเทศตะวันตก จึงจะทันสมัย ซึ่งยังไม่ตรงกับความจริงนัก โดยเหตุที่วัฒนธรรมหรือลักษณะประจำชาติของแต่ละชาติ ก็อาจเป็นปัจจัยที่ช่วยพัฒนาระบบการเมืองในแต่ละประเทศให้ทันสมัย ก็เป็นไปได้

สำหรับประเทศไทยนั้น เราจะพบว่าสาเหตุที่ทำให้การเมืองของไทยไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร ก็เนื่องจากสาเหตุดังนี้คือ -

๑. การขาดประสบการณ์ในการปกครองตนเอง

พิจารณาจากประวัติศาสตร์การปกครองของประเทศไทยแล้ว จะเห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่เป็นเอกราชมาเป็นเวลานาน ไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศตะวันตก ไม่ต้องตกอยู่ใต้อาณัติการปกครองของชนต่างชาติ ลักษณะอันนี้ย่อมเป็นความภูมิใจของประชาชนชาวไทยทั่วไป แต่หากเราพิจารณาอีกแง่หนึ่ง ลักษณะเช่นนี้มีผลสะท้อนต่อลักษณะการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทย เป็นอันมาก

ในประเทศที่ตกอยู่ใต้อาณัติการปกครองของชนต่างชาตินั้น ประชาชนจะคุ้นเคยเรื่อง การปกครอง พยายามที่จะต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิเสรีภาพ ในการปกครองตนเอง พยายามให้ ประเทศของตนเป็นอิสระ เป็นเอกราช ดังนั้น ประชาชนจะพยายามเรียนรู้ถึงกลไกต่าง ๆ ของ การปกครอง เพื่อหาช่องทางใหม่บรรลุผลสำเร็จ ก็คือการมีสิทธิเสรีภาพในการปกครองตนเอง และสามารถปกครองตนเองต่อไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแตกต่างกับประเทศไทย การที่

ประเทศไทยไม่เคยตกอยู่ใต้อาณาจักรของชนต่างชาติ ทำให้ประชาชนชาวไทยไม่เข้าใจ หรือเห็นคุณค่าความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบรัฐธรรมนูญของประเทศไทยก็เกิดขึ้นจากการริเริ่มของคนกลุ่มน้อยกลุ่มเดียว ประชาชนส่วนใหญ่ในขณะนั้นหาได้มีความเข้าใจหรือมีความต้องการเปลี่ยนแปลงถึงที่ คณะราษฎรผู้ทำการเปลี่ยนแปลง ได้กล่าวอ้างเลย และเมื่อคณะราษฎรได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นผลสำเร็จ นำเอาระบอบรัฐธรรมนูญมาใช้ในประเทศ ประชาชนชาวไทยทั่วไป ก็ยังคงไม่เข้าใจ หรือเห็นประโยชน์ของระบอบการปกครองที่ถูกหยิบยื่นให้ ซึ่งทั้งนี้ก็เป็นผลมาจากพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งที่กล่าวมาแล้ว ประชาชนชาวไทยไม่เคยถูกกดขี่หรือบีบบังคับจากชนต่างชาติเลย ถึงแม้ในระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุดในประเทศ ก็เช่นกัน ไม่เคยปรากฏว่าประชาชนชาวไทยถูกกดขี่ข่มเหงแต่อย่างใด ชาวไทยจึงไม่เคยถูกกดขี่ให้รวมตัวกัน เพื่อหาทางเปลี่ยนแปลงสถานะภาพของตน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าประชาชนชาวไทยขาดประสบการณ์ในการรวมตัวกัน เพื่อร่วมกันพัฒนาการเมือง เช่นประเทศซึ่งเคยเป็นเมืองขึ้นของประเทศอื่น

การปกครองของไทยที่ผ่านมานั้น ดังที่กล่าวแล้วว่า เป็นการชักนำโดยผู้ปกครองประเทศทั้งสิ้น ประชาชนทั่วไปไม่เคยมีการริเริ่มในทางการเมืองเอง ดังนั้น จึงไม่เข้าใจถึงกลไกที่จะนำไปสู่ระบอบการปกครองที่ทันสมัย ยิ่งไปกว่านั้น ตัวอย่างอันไม่เหมาะสมที่ผู้ปกครองประเทศได้แสดงออกในขณะที่ใช้การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ เช่นการใช้อำนาจเด็ดขาดต่าง ๆ การใช้กำลังเป็นเครื่องสนับสนุนการเข้าดำรงตำแหน่ง ย่อมทำให้ประชาชนโดยทั่วไปคอยการพัฒนาทางการเมืองยิ่งขึ้น วิธีการอันไม่ถูกต้องเหล่านั้น ถือได้ว่าเป็นการทำลายการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนโดยตรง

๓๘. กรมพล ท่องชมรมชาติ, ปัญหาการเมืองของประเทศไทยที่กำลังพัฒนา, ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ (พระนคร . โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๐๔) หน้า ๔๔

ในระยะแรกที่เริ่มเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยนั้น ผู้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองอาจมีเจตนาที่ต่อการปกครองของประเทศไทย คือต้องการปลูกฝังระบอบการปกครองที่ถือว่าเหมาะสมที่สุดแก่มนุษยชาติขึ้นในประเทศไทย แต่การใช้จ่ายเงินเข้ายืค่าอำนาจเมื่อระบบการเมืองระส่ำระสายในเวลาต่อมา ในอาจแก้ปัญหาของการพัฒนาทางการเมืองได้ ผลก็คือทำให้ลักษณะการปกครองของไทยดำเนินมาอย่างไม่มั่นคง ชาดเสถียรภาพตลอดเวลา การพัฒนาทางการเมืองของไทยจึงขาดความต่อเนื่องกัน

ระยะที่ประเทศไทยต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองโดยคณะปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งใช้อำนาจเด็ดขาดปกครองประเทศ โดยปราศจากรัฐธรรมนูญเป็นหลักนั้น อาจนับได้ว่าเป็นจุดสำคัญจุดหนึ่งในการทำลายการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทย และของประชาชนชาวไทยให้หยุดอยู่กับที่เป็นเวลานาน เพราะตลอดระยะเวลา ๑๐ ปีนั้น ประชาชนชาวไทยมิได้มีโอกาสคุ้นเคยกับการปกครองตนเองเลย สถาบันต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นสื่อให้ประชาชนเข้าร่วมในการปกครองได้ถูกกำจัดหมด ในลักษณะดังกล่าวนี้ การพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทยจึงเกิดขึ้นได้ยาก

การขาดการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทยนั้น มิได้หมายถึงระดับประชาชนทั่วไป ซึ่งนับเป็นผู้ที่อยู่ใต้การปกครองเท่านั้น ถึงแม้ในระดับผู้ปกครองประเทศก็มีขีดขาดการพัฒนาทางการเมืองเช่นกัน หมายถึงว่าผู้นำในการปกครองหรือชนชั้นผู้ปกครองประเทศไทยนั้น เคยชินกับการปกครองโดยวิธีนำประชาชนให้ปฏิบัติตามนโยบายหรือคำสั่งของผู้ปกครองมิได้คุ้นเคยกับการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศเลย ด้วยเหตุนี้จึงต้องนับว่าผู้ปกครองประเทศเองก็ขาดการพัฒนาทางการเมืองด้วย ในแง่ที่ไม่เคยสนับสนุนให้มีการพัฒนาทางการเมือง

ในแบบที่ถูกท้องถิ่นในประเทศ ดังนั้น เมื่อทั้งผู้ปกครองและผู้ยึดถือการปกครอง ชาติการพัฒนา
ทางการ เมืองด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่ายแล้ว จึงไม่น่าแปลกใจที่ลักษณะการปกครองของไทยมีลักษณะ
สลับซับซ้อน หรือถอยหลังกลับไปกลับมาอยู่ตลอดเวลา ระยะเวลาเกือบ ๔๐ ปี นับแต่เปลี่ยนแปลง
การปกครองมาเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ นั้น หากการเมืองในประเทศไทย ค่อย ๆ มีการ
พัฒนามาอย่างถูกต้องตามหลักการที่ดีแล้ว การปกครองของไทยก็น่าจะมีลักษณะ เป็นประชาธิปไตย
พอที่เทียบกับการปกครองในประเทศตะวันตก ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วม
ในการปกครองตนเองโดยผ่านสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ แต่เท่าที่พิจารณา สถาบันการเมืองต่าง ๆ
เช่นพรรคการเมืองกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ยังไม่อาจสนับสนุนการพัฒนาทางการเมืองของประเทศ
ได้ เพราะสถาบันเหล่านี้ หากมีก็เป็นเรื่องของคนเพียงกลุ่มน้อยเท่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคย
เข้าเกี่ยวข้องอย่างจริงจังเลย มีแต่การแอบอ้างจากผู้นำประเทศเป็นครั้งคราวเท่านั้นว่า ประชา
ชนมีส่วนร่วมในสถาบันเหล่านั้น

๒. วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย

เมื่อศึกษาจากประวัติศาสตร์การปกครองของไทยตลอดมา จะพบได้ว่า
วัฒนธรรมของสังคมไทยประการหนึ่งที่มีผลต่อลักษณะการปกครองของประเทศ ก็คือการที่ประชาชน
ชาวไทยโดยทั่วไปรู้สึกเป็นของธรรมดา หรือยินยอมอยู่ใต้อำนาจการปกครองโดยผู้ปกครองที่มีอำนาจ

ตั้งแต่การปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาแล้วจะพบว่า ประชาชน
ชาวไทยทั่วไปจะยินยอมอยู่ใต้อำนาจการปกครองของพระมหากษัตริย์ โดยประชาชนจะไม่มีการคัดค้าน
มากนัก หากพระมหากษัตริย์ นั้นตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ทำการปกครองโดยยุติธรรม ไม่กดขี่ข่มเหง
ประชาชนให้ได้รับความเดือดร้อน ดังนั้น ประชาชนชาวไทยจึงเคยชินกับการที่จะถูกปกครองโดย

๔๑
กมล สมวิเชียร, วัฒนธรรมการเมืองไทย กับการพัฒนาทางการเมือง, แบบบทความ
ทางวิชาการ (พระนคร. โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์ ๒๕๐๔ หน้า ๕๐ - ๕๑

พระมหากษัตริย์ และผู้ใกล้ชิด ซึ่งจะทำหน้าที่ตามที่พระมหากษัตริย์จะมอบหมาย ซึ่งต่อมากลุ่มบุคคล
 กลุ่มนี้กลายมาเป็นกลุ่มข้าราชการนั่นเอง เมื่อชนชาวไทยเคยชินกับการถูกปกครอง โดยผู้มีอำนาจ
 ตลอดจนมาถึงแล้ว จึงทำให้ไม่รู้สิทธิเสรีภาพอันดีในการที่จะต้องการปกครองตนเอง หรือไม่รู้
 สึกว่าเป็นการคับแคบใจในการที่จะคงอยู่ใต้อำนาจการปกครองของบุคคลอื่น จึงเท่ากับว่าชาวไทยยอม
 รับการปกครองโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้มีอำนาจ จนกระทั่งพญาคชวงศาธิบดีหรือพระเจ้า
 เจ้าสุริยวงศาธิบดีในรัชสมัยปี ๒๔๗๕ ประชาชนชาวไทยจึงไม่เห็นประโยชน์หรือเห็นความสำคัญของ
 การที่จะได้มีอำนาจในการปกครองตนเอง ดังนั้น เมื่อกลุ่มผู้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้
 ทำการยึดอำนาจการปกครองจากพระมหากษัตริย์แล้ว ได้ส่งมอบอำนาจส่วนใหญ่ในการปกครอง
 ประเทศไว้กับกลุ่มของตนโดยมิได้มอบอำนาจการปกครองให้กับประชาชน ตามที่ได้ประกาศ
 เจตนารมย์ไว้ ประชาชนชาวไทยก็รู้สึกเดือดร้อน จนต้องร่วมกันลุกขึ้นต่อต้านอำนาจของกลุ่ม
 ผู้ปกครองดังกล่าวนี้ เมื่อประกอบกับการที่ผู้ปกครองประเทศตั้งแต่ปี ๒๔๗๕ เป็นต้นมา มิได้มี
 ความจริงใจที่จะวางรากฐานให้การพัฒนาการเมืองของไทย ดำเนินไปสู่ การปกครอง
 ระบอบรัฐธรรมนูญ ที่แท้จริง ดังนั้นการพัฒนาทางการเมืองของไทยจึงประสบผลสำเร็จน้อยที่สุด
 ชนชั้นผู้ปกครองได้นำวิธีการประชาธิปไตยบางอย่างมาใช้ในการที่จะขยายอำนาจการปกครอง
 ประเทศไปสู่มหาชน แต่ก็ไม่กล้าดำเนินการอย่างจริงจัง โดยเกรงว่าจะสูญเสียอำนาจไป
 จะเห็นได้จากการที่ผู้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองในขณะนั้นได้ดัดแปลงเอาสถาบันต่าง ๆ
 ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญมาไว้ในประเทศไทย แต่ก็
 มิได้สนใจที่จะใช้สถาบันเหล่านั้นให้ถูกต้อง ตามวิธีการของระบอบรัฐธรรมนูญ ทั้งที่กระหนาบถึง
 ความสำคัญของอำนาจธิปไตย ของปวงชนว่าเป็นรากฐานประการสำคัญที่สามารถสนับสนุน

๔๒. กระทบ ท่องธรรมชาติ ปัญหาการเมืองของประเทศที่กำลังพัฒนา, ทฤษฎีและแนวความคิด
ในการพัฒนาประเทศ, (พระนคร, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๐๕) หน้า ๔๓.

อำนาจของรัฐบาล ก็จะเห็นได้จากการอ้างอิง อำนาจอธิปไตยของปวงชนอยู่เสมอ แต่ปรากฏว่า เป็นแบบขอไปที เพื่อให้มีลักษณะครบตามรูปแบบของระบอบรัฐธรรมนูญเท่านั้น เช่นจัดให้มีการ เลือกตั้งให้มีตัวแทนของปวงชนชาวไทย เข้าไปวางนโยบายการบริหารประเทศในรัฐสภา แต่กลับ ปรากฏว่าผู้แทนของปวงชนชาวไทยรุ่นแรกนั้นเข้ามาอยู่ในรัฐสภา โดยการแต่งตั้ง จึงไม่เป็นที่น่า สงสัยว่าจะประกอบไปด้วยบุคคลที่สนับสนุนคณะราษฎร หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นกลุ่มบุคคลที่คณะ ราษฎร ได้เลือกมาแล้วทั้งสิ้น

ผู้ปกครองประเทศใต้อ่าง เสมอถึงความค้อยการศึกษา ของประชาชนชาวไทย ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ปกครองประเทศไม่สามารถที่จะมอบอำนาจให้ประชาชนชาวไทยปกครอง ตนเองได้ จึงจำเป็นที่จะต้องทำตนเป็นที่เลียดของประชาชนไปก่อน แลยอมเป็นที่น่าคิกว่า การที่ ผู้ปกครองประเทศใต้อ่างไปเช่นนั้น จะมีทางทราบถึงความประสงค์ ความต้องการของ ประชาชนได้ถูกต้องเพียงไร ทางที่ถูกต้องจะให้ประชาชนได้หัดเข้าร่วมในการปกครองเป็นชั้น ๆ ระยะเวลา ๆ ตลอดจน ซึ่งในที่สุดถึงแม้ประชาชนชาวไทย จะค้อยการศึกษาแต่ก็สามารถเข้าร่วม ในทางการเมืองโดยวิธีที่ถูกต้อง หากผู้ปกครองประเทศจะ เปิดโอกาสให้เขาทำเช่นนั้น จากตัว อย่างในประเทศต่าง ๆ เช่นอินเดีย ลังกา ซึ่งในระยะเริ่มต้นของความเป็นประชาธิปไตย ก็ยัง ค้อยการศึกษาในระดับเดียวกับประเทศไทย และยิ่งกว่านั้นยังต้องตกอยู่ใต้อการปกครองของชน ต่างชาติเสียด้วย แต่เพียงชั่วระยะเวลาไม่นาน ก็สามารถพัฒนาการเมืองให้ทันสมัย มุ่งไปสู่แนวทาง ของความเป็นประชาธิปไตย โดยเหมาะสมกับสภาพประเทศของตนได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ปกครอง ในประเทศเหล่านั้น ยินยอมและเต็มใจให้ประชาชนในประเทศใต้อ่างเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา ทางการ เมืองของประเทศตนด้วย โดยไม่สงวนอำนาจไว้แต่เฉพาะกลุ่มของตน ถึงแม้ในสมัยที่ ต้องตกอยู่ใต้อการปกครองของชนต่างชาติ ก็ได้รับการฝึกฝนให้เรียนรู้ถึงวิธีการที่จะปกครองตนเอง ต่อไปในอนาคต จึงกล่าวได้ว่าผู้ปกครองประเทศมีเจตนาที่จะสร้างวิวัฒนาการทางการเมือง

๔๓. ประเทพพร เหลลาวานิช, นโยบายต่างประเทศลังกา (พระนคร. โรงพิมพ์สมาคมนัก สัจคมศาสตร์ ๒๕๐๖) หน้า ๑๐.

ขึ้นในประเทศเหล่านั้น โดยการจัดสร้างโครงร่างทางการเมืองที่เหมาะสม และสามารถใช้ได้
 อย่างมีผล ผิดกับชาวไทย ซึ่งไม่เคยมีโอกาสเช่นนั้น ดังนั้น จึงน่าจะถือได้ว่า การที่ประชาชน
 ชาวไทยขาดประสบการณ์ในการปกครองตนเอง จนเป็นผลให้เป็นการขาดการพัฒนาทางการเมือง
 นั้น ส่วนหนึ่ง เป็นเพราะกลุ่มผู้ปกครองประเทศยังไม่สนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปได้คุ้นเคยกับกระ-
 บวนการในการปกครองตนเอง

วัฒนธรรมหรือค่านิยมของคนไทยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือการที่ค่านิยมของ
 ชาวไทยส่วนใหญ่อยู่ระหว่างอิสริยยศ กับอำนาจนิยม ^{๕๕} ความกันไปคือเป็นพลัง ๒ ประเภท
 ซึ่งขัดแย้งกันและต่อสู้กันอยู่เสมอ นั่นก็คือมีลักษณะของความปรารถนาที่จะมีอิทธิพลอันไม่ตั้ง
 เห็นยวรงค์ กับความจำเป็นที่จะต้องอยู่ที่อำนาจของบุคคลที่มีอำนาจเหนือว่า ลักษณะการขัด
 กันของค่านิยมทั้ง ๒ นี้ นับเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งต่อการพัฒนาการเมืองของประเทศไทย
 ตลอดมา กล่าวคือ เมื่อใดที่พลังแห่งอำนาจอ่อนแอลงไป ความเป็นอิสริยยศจะเข้ามาแทนที่
 ดังนั้น ในการปกครองประเทศไทยจึงต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้ปกครองประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญ
 หากผู้ปกครองประเทศเข้มแข็ง บ้านเมืองก็จะสงบเรียบร้อย แต่หากผู้ปกครองประเทศอ่อนแอ
 บ้านเมืองก็จะระส่ำระสาย เป็นผลให้การปกครองขาดเสถียรภาพ จากลักษณะนี้จึงเห็นได้ว่า
 ประชาชนชาวไทยจะไม่สามารถเข้าร่วมในการพัฒนาการเมืองของประเทศได้อย่างเต็มที่
 เนื่องจากต้องคอยปฏิบัติตามการชักนำของผู้ปกครองประเทศตลอดมา

ในประเทศที่การปกครองระบอบประชาธิปไตย ยังอยู่ในระยะเริ่มแรกนั้น
 อุปสรรคสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาทางการเมืองก็คือ การเลือกปฏิบัติ ระหว่าง

ประสิทธิภาพหรือเสถียรภาพ หมายถึงว่าการปกครองในประเทศเหล่านั้น กำลังพัฒนาไปสู่จุด
 หมายใด ระหว่างประสิทธิภาพของการพัฒนาประเทศ ความเจริญทางเศรษฐกิจหรือการมีสิทธิ
 เสรีภาพของประชาชน ^{๔๕} เพราะโดยปกติเป็นที่กล่าวกันว่า ระบบประชาธิปไตยเป็นระบบ
 ที่มีการปฏิบัติอันล้ำค่า ต้องแลกแต่เสียงของคนหมู่มาก จึงมักจะทำให้เสียเวลาเกิดความล่าช้า
 ในการพัฒนาประเทศ ประเทศต่าง ๆ บางประเทศก็เลือกเอาการมีเสรีภาพของประชาชน
 โดยยอมสละประสิทธิภาพในการบริหารงานของรัฐบาล แต่บางประเทศก็เน้นเรื่องประสิทธิภาพ
 ในการปกครองและเสถียรภาพของรัฐบาลเหนือสิทธิเสรีภาพของประชาชน สำหรับประเทศไทย
 ผู้ปกครองประเทศเกือบทุกยุคคนข้าง เห็นความสำคัญของประสิทธิภาพในการปกครองและความ
 มั่นคงของรัฐบาลเหนือสิทธิเสรีภาพของประชาชน จนถึงยุคปฏิวัติที่รัฐบาลเน้นการพัฒนาประเทศ
 อย่างเต็มที่ โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเลย รัฐบาลพัฒนาประเทศไปในแนวทางที่
 รัฐบาลเห็นว่าจะเหมาะสมกับประชาชน โดยมีได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนเจ้าของ
 ประเทศเลยว่า พอใจในผลของการพัฒนา หรือวิธีการต่าง ๆ ของรัฐบาลหรือไม่

๓. ขาดพลังทางการเมืองที่จะสนับสนุน

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การเมืองในระบบรัฐธรรมนูญของไทย
 ต้องขาดकुศลอำนาจตลอดมา ก็เนื่องจากขาดพลังทางการเมืองที่จะสนับสนุน

๔๕. กระทบด ทงขรรษชาติ, ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ เรื่องเดิม,
 หน้า ๕๕

ในประเทศที่กำลังพัฒนาการ เมืองให้ดำเนินไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย เช่น ประเทศไทย นั้น พลังทางการเมืองย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาการเมือง ดำเนินไปสู่แนวทางที่จะเป็นประชาธิปไตยได้ พลังทางการเมืองนี้ จะขอยกพิจารณาศึกษาเฉพาะ กลุ่มที่สำคัญ ซึ่งได้แก่ชนชั้นกลาง กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและพรรคการเมือง ซึ่งกลุ่ม ทางการเมืองเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน และเป็นพลังทางการเมืองที่สำคัญในการ สนับสนุนการพัฒนาทางการเมืองมาก

ตามหลักนั้น ชนชั้นกลางจะเป็นกลุ่มที่ช่วยเสริมสร้าง พลังทางการเมืองใน ประเทศให้มีความเข้มแข็งเป็นอย่างมาก แต่ในกรณีของประเทศไทย ปรากฏว่าชนชั้นกลางไม่ สามารถมีส่วนร่วมในทางการเมือง เนื่องจากชนชั้นกลางของไทยส่วนใหญ่เป็นชนต่างดาว เช่น ชาวจีน อินเดีย เป็นต้น ซึ่งชนชั้นกลางที่เป็นชนต่างดาวนี้ ไม่สามารถสนับสนุนให้เกิด พลังทางการเมืองได้ และค่อนข้างโศกเศร้าที่ชนต่างดาวเหล่านี้ เป็นผู้กุมเศรษฐกิจของประเทศ มีประชาชนชาวไทยทั่วไป เมื่อชนต่างดาวเหล่านี้ไม่สามารถมีบทบาททางการเมืองโดยตรงได้ ก็เข้าร่วมในวงการเมืองโดยทางอ้อม ซึ่งเป็นผลร้ายต่อระบบการปกครองของไทยอย่างยิ่ง เพราะชนต่างดาวเหล่านี้จะพยายามให้การสนับสนุนทาง เศรษฐกิจแก่ชนชั้นผู้ปกครองประเทศ เพื่อผลตอบแทนในการได้รับอภิสิทธิ์ทางการเมือง และการอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ ถ้าเราจะพิจารณาในแง่ที่เท่ากับว่าชนชั้นผู้ปกครองของไทย ใดร่วมมือกับชนต่างชาติในการ รวมอำนาจทางการเมืองปกครองและ เศรษฐกิจไว้ แต่ประชาชนชาวไทยทั่วไป ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถ

๘๖. กมล จันทรส. ผู้แปล บทบาทของคนจีนในประเทศไทย สมัยปัจจุบัน
 โดย Richard J. Coughlin (พระนคร. โอเคียนสไตร ๒๕๐๖)
 หน้า ๒๒๕.

๘๗. กมล จันทรส. เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๒๕.

จะมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพลังทางการเมืองได้นั้น กลับขาดอำนาจทางเศรษฐกิจ จึงไม่สามารถรวมตัวกันเข้าเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็งพอที่จะบีบบังคับให้รัฐบาลยอมรับ และรักษาผลประโยชน์ของตนได้ เพราะกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ ถึงแม้จะมีบ้างก็ได้รวมตัวกันเข้าเป็นกลุ่มใหญ่ หรือมีจำนวนมากพอที่จะสามารถทำให้ขอเรียกร้องของ ตนมีน้ำหนักที่ชนชั้นปกครองจะรองรับฟัง การที่กลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ยังไม่รวมตัวกัน เป็นสมาคมใหญ่ ๆ นั้น มีสาเหตุมาจาก

— การรวมตัวของกลุ่มเหล่านี้ เป็นการรวมตัวกันด้วยเหตุผลอื่น มิใช่ด้วย เหตุผลทางเศรษฐกิจ เช่น การรวมกันโดยเหตุผลทางศาสนา เชื้อชาติ ภาษา ฯลฯ ซึ่งถึง ด้ผูกพันระหว่างสมาชิกของกลุ่มเหล่านี้ จะมีอิทธิพลเหนือสมาชิกของกลุ่มอยู่มาก จนทำให้สมาชิก ไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องรวมตัวกันเข้ากับบุคคลอื่น ซึ่งมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจคล้าย กับตน

— ในประเทศไทย ยังไม่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมากพอที่จะทำให้เกิด กลุ่มที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจใหญ่ ๆ ได้ และถึงแม้จะมีกลุ่มที่ต้องการรวมตัวกันในทาง เศรษฐกิจบ้างแต่ก็เป็นชนทางชาติซึ่งไม่อาจมีส่วนร่วมในการเมืองของประเทศได้ ดังที่ได้ กล่าวมาแล้ว

๔๔. ชูวงศ์ ฉายะบุตร, ดร., หลักพรรคการเมือง, (พระนคร. โรงพิมพ์จำลองศิลป์ ๒๕๑๑)

หน้า ๑๐.

๔๕. กระทบด ทองธรรมชาติ, ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ, เรื่องเดิม

หน้า ๔๖.

๔๖. จรุง สุภาพ, ปัญหาบางประการเกี่ยวกับพรรคการเมือง, วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒, เมษายน ๒๕๑๒, หน้า ๔๑.

ดังนั้นการที่มีกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจใหญ่ ๆ พอที่จะสนใจและเข้าร่วม
ในขบวนการ เมืองของประเทศ จึงเป็นผลให้กลุ่มบุคคลที่มีผลประโยชน์ร่วมกันเพราะอยู่ในสถาบัน
เดียวกัน เช่น คณะทหาร เข้ามามีบทบาทสำคัญในการคุมอำนาจทางการเมืองได้โดยง่าย
และกลายเป็นการรักษาผลประโยชน์ของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ในที่สุด

เมื่อขาดกลุ่มผลประโยชน์ที่จะรวมตัวกัน เพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ของตนแล้ว
จึงทำให้ขาดระบบพรรคการเมืองในลักษณะที่เป็นที่รวมของกลุ่มผลประโยชน์ในประเทศอีกด้วย
จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยไม่มีพรรคการเมือง ซึ่งเป็นที่รวมของกลุ่มผลประโยชน์ที่ต้องการหา
ทางรวมมือกันรักษา และส่งเสริมผลประโยชน์ของกลุ่มตนและทำหน้าที่แข่งขันกัน เพื่อแสวงหา
อำนาจทางการเมืองโดยวิธีที่ชอบธรรม พรรคการเมืองของไทยจะมีสมาชิกอยู่ในขอบเขตจำกัด
เฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน หรือมีจุดประสงค์คล้ายกันเพียงกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่ง
เท่านั้น และบ่อยครั้งที่พรรคการเมืองถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นเครื่องมือของบุคคลชั้นนำของพรรค
หรือเพื่อเป็นม้านิคไปสู่ความมีอำนาจทางการเมือง ทั้งนี้เพราะประวัติและวิวัฒนาการทาง
การเมืองของไทยไม่เปิดโอกาสให้เกิดพรรคการเมืองที่มีสมาชิกมาจากการรวมกลุ่มโดยผลประโยชน์
ทางเศรษฐกิจ แต่มักเป็นการรวมกันเพื่อให้การสนับสนุนแก่หัวหน้าพรรคมากกว่า โดยไม่มีอุดมการณ์
หรือนโยบายที่แน่นอน ดังนั้นในลักษณะนี้จึงเห็นได้ว่าพรรคการเมืองของไทยหาได้เกิดจากการ
รวมตัวกัน เพื่อป้องกันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมไม่
เท่ากันว่ามีใครดีถือ

กระมล ทองธรรมชาติ, ชนชาติและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ, เรื่องเดิม
หน้า ๘๗

วิชา นากิจ ศิริกุล, ระบบพรรคการเมืองไทย, วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโท,
(คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๘) หน้า ๑๔๔.

ประชาชนส่วนใหญ่เป็นรากฐานในการก่อกำเนิดพรรคการเมืองเลย แต่ละพรรคยังไม่เข้าใจถึงหน้าที่ของตนในทางการเมืองว่าควรมีหน้าที่ต่อสังคมอย่างไร ^{๕๓} ดังนั้นลักษณะทั่วไปของพรรคการเมืองในประเทศไทยก็คือ การขาดพรรคการเมืองใหญ่ที่สามารถรวมกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ จำนวนมากพอที่จะมีอิทธิพลและชนะการเลือกตั้ง เข้าเป็นรัฐบาล บริหารประเทศได้ แต่กลับปรากฏว่ามีพรรคการเมืองมากมาย โดยแต่ละพรรคมีสมาชิกจำนวนน้อยและไม่มีอุดมการณ์ หรือนโยบายอะไรแน่ชัด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าระบบการปกครองของไทยขาดพรรคการเมืองที่จะเป็นรากฐานของการสร้างกลุ่ย์อำนาจให้เกิดขึ้นได้ จึงทำให้การปกครองของไทยขาดเสถียรภาพอย่างที่เป็นอยู่ แต่ละหน่วยอำนาจจะพยายามครอบงำหน่วยอำนาจอื่นเสมอในเมื่อมีโอกาส เหตุการณ์นี้ยาวนานวาย อันเนื่องมาจากการขาดพรรคการเมืองที่จะเป็นหลักประกันเสถียรภาพของการปกครองเช่นนี้ จึงทำให้กลุ่มที่มีกำลังเข้มแข็ง คว้าโอกาสอ้างความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาจัดระบบทางการเมืองเสียใหม่ตลอดมาทุกครั้ง ^{๕๔} และในหมู่นักการเมืองโดยวิธีการ เช่นนี้มักมีความเชื่อว่าพรรคฝ่ายค้านเป็นสิ่งที่ไม่มี ความจำเป็น ^{๕๕} ดังนั้นการไม่ยอมรับฐานะและความจำเป็นของฝ่ายค้านย่อมเป็นการทำลายระบบพรรคการเมือง ซึ่งจะเกิดขึ้น และเป็นการทำลายการพัฒนาทางการเมืองของประเทศด้วย

^{๕๓.} พนม ภัยหนาย, เรื่องเดิม, หน้า ๒.

^{๕๔.} กระมล ทองธรรมชาติ, ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ, เรื่องเดิม, หน้า ๔๘.

^{๕๕.} เศษชาติ วงศ์โกลนเชษฐ์, การพัฒนาทางการเมืองของไทย ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ (พระนคร. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๐๘) หน้า ๑๑๓.

๔. การขาดความสนใจทางการเมืองของชนชั้นนำ

เป็นที่ยอมรับกันว่า ชนชั้นนำในสังคม ย่อมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการปกครองประเทศ ชนชั้นนำในสังคม ในที่นี้จะพิจารณาถึงบุคคลต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาค่อนข้างสูง และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครองประเทศดีกว่าประชาชนโดยทั่วไป แต่ทั้งนี้จะไม่รวมถึงข้าราชการ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มเดียวกับชนชั้นผู้ปกครองประเทศโดยมีลักษณะ เป็นเครื่องมือของรัฐบาลตลอดมา

เมื่อพิจารณาโดยใช้เกณฑ์การศึกษาเป็นมาตรฐาน ชนชั้นนำในสังคมไทย จึงน่าจะได้แก่กลุ่มปัญญาชน นิสิตนักศึกษา ซึ่งถือว่าได้รับการศึกษาดีกว่าประชาชนโดยทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาย่อมเป็นปัจจัยสำคัญในการนำมาซึ่งความก้าวหน้าแก่การพัฒนาประเทศ ไม่ว่าในด้านการเศรษฐกิจการเมือง และสังคม นอกจากนั้นยังนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ทศนคติของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อครอบครัว และสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันการศึกษาเป็นพลังสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งย่อมมีผลสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมือง

ดังนั้น ในลักษณะนี้ปัญญาชนและนิสิตนักศึกษา จึงเป็นกลุ่มสำคัญที่จะนำการเปลี่ยนแปลงในสังคมไปสู่ประชาชนเป็นตัวอย่างของประชาชนทั่วไป ในการประพฤติปฏิบัติตนในทางต่าง ๆ รวมทั้งทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองด้วย

ในต่างประเทศนั้น นิสิตนักศึกษาจะมีบทบาทสำคัญในสังคม เป็นกลุ่มที่รัฐบาลหรือผู้บริหารประเทศ จะต้องรับฟัง หากรัฐบาลกระทำการไปในทางที่จะล่วงละเมิดสิทธิ เสรีภาพ หรือผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมแล้ว ปัญญาชนกลุ่มนี้จะแสดงบทบาทในการคัดค้านอย่างเข้มแข็งจนรัฐบาลต้องหยุดการปฏิบัติ อันมิชอบเหล่านั้นเสีย นอกจากนั้นยังมีการแสดงออกต่าง ๆ เช่นการเดินขบวน คัดค้านนโยบายของรัฐบาล คัดค้านสงคราม ฯลฯ จากตัวอย่างในสหรัฐอเมริกา เวียดนาม อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เกาหลี ฯลฯ ซึ่งขบวนการต่าง ๆ ของปัญญาชนกลุ่มนี้ ผู้บริหารประเทศจะถือเป็นส่วนสำคัญที่จะรับฟัง โดยไม่สามารถปล่อยให้ละเลยเสียได้

สำหรับประเทศไทยนั้น ปฏิบัติการของปัญญาชนกลุ่มนี้ ยังไม่กว้างขวางเท่าที่ควร จนอาจกล่าวได้ว่า ปัญญาชนของไทยส่วนใหญ่ขาดความสนใจทางการเมือง ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมและค่านิยมทั่ว ๆ ไปของชาวไทย ในเรื่องการ เป็นผู้อยอมรับอำนาจของผู้ปกครอง ดังกล่าวมาแล้ว ทำให้ปัญญาชน ถึงแม้ได้รับการศึกษาสูงกว่าประชาชนทั่วไป แต่ก็ได้ให้ความสนใจในทางการเมืองมากนัก ค่านิยม ดังกล่าวทำให้เกิดความรู้สึกว่า แต่ละคนเป็นเพียงส่วนน้อยในสังคม และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขสังคม ได้โดยลำพัง ค่านิยมข้อนี้ ทำให้ปัญญาชนส่วนใหญ่วางเฉย ไม่ว่าจะมีความเห็นใด ๆ เกิดขึ้นก็ตาม ค่านิยมเช่นนี้แม้ว่าเป็นผลเสีย เป็นการอุดหนุนการพัฒนาทางการเมืองของประเทศให้หยุดชะงักลง ยิ่งไปกว่านั้น หากปัญญาชนกลุ่มนี้จะเข้าร่วมกับวงงานของรัฐบาล เพื่อหวังจะแก้ไขสิ่งที่เห็นวามบกพร่องต่าง ๆ ก็กลับจะถูกคุกคามเข้าไปในระบบราชการ ซึ่งจะอำนวยการประโยชน์ให้กับผู้นั้น จึงทำให้พลังในการแก้ไขปัญหาสังคม ลดน้อยลงไปทุกที สาเหตุของการวางเฉยของปัญญาชนกลุ่มนี้อาจเนื่องมาจากการศึกษาระดับสูงของไทย มิได้ส่งเสริมให้นักศึกษาได้เป็นผู้มีความคิดริเริ่มหรือมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นของตนเอง กล่าวได้ว่า ไม่มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะ เสริมสร้างนักศึกษาให้เป็นผู้มีปัญญาและความคิดอ่านที่กว้างขวาง ตรงข้ามกลับทำให้นักศึกษาเป็นผู้ตามพิกัด ลักษณะ เช่นนี้มิใช่ทุกระดับการศึกษา แม้ในชั้นอุดมศึกษา ดังนั้น นักศึกษาซึ่งอาจถือว่าเป็นปัญญาชนของชาติ จึงมีลักษณะของการวางเฉย ไม่มีความกระตือรือร้น ตลอดจนมีความอดกลั้นต่อสภาพแวดล้อมที่ตนไม่พอใจ

๓๖. สุจิต บุญมดการ, นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองของไทย, ชุมนุมบทความทางวิชาการ, (พระนคร. โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, ๒๕๑๔) หน้า ๑๘.

ลักษณะของมหาวิทยาลัย และระบบการศึกษา ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ไม่ช่วยส่งเสริมให้ปัญญาชนกลุ่มนี้สนใจกับการเมือง จะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัย พยายามทำให้การศึกษาชั้นอุดมศึกษา เป็นวิชาชีพไปทุกสาขา ^{๕๗} ดังนั้นผู้ที่ศึกษาวิชาอื่น ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับเรื่องการเมือง การปกครองประเทศ จึงมักไม่ค่อยสนใจในเรื่องเหล่านี้ โดยมุ่งสนใจเพียงสาขาวิชาของตน เท่านั้น ^{๕๘} ดังนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่จึงมุ่งหวังเพียงปริญญาบัตร เพื่อเป็นใบเบิกทางไปสู่ฐานะ การงานที่ดีและการยอมรับของสังคมว่าเป็นผู้มีเกียรติมีฐานะสูง ใฝ่รับการยกย่องว่าเป็นชนชั้น ปัญญาชน เป็นมันสมองของประเทศชาติ ปัญญาชนกลุ่มนี้จึงไม่ค่อยรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม และไม่ ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม จึงพร้อมที่จะถูกกลืนเข้ากับสภาพที่เป็นอยู่ได้ง่าย ^{๕๙}

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ปัญญาชนในมหาวิทยาลัย ไม่มีบทบาทในทาง การเมืองเท่าที่ควร ก็เนื่องจากมหาวิทยาลัยยังต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล ^{๖๐} จึงไม่ อาจแสดงการต่อต้านหรือคัดค้านได้เข้มแข็งนัก ทำให้มหาวิทยาลัยอาจถูกแทรกแซง และอาจถูก ชักนำได้ง่าย ซึ่งผิดกับของประเทศตะวันตก ซึ่งมหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระ สามารถบริหารงาน ของมหาวิทยาลัยเอง มีงบประมาณเองโดยไม่ต้องรับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ทำให้ปัญญาชนใน มหาวิทยาลัยมีบทบาทเข้มแข็งในการต่อต้านคัดค้านรัฐบาลได้เต็มที่ เมื่อเห็นว่ารัฐบาลทำการไม่ ถูกต้อง

^{๕๗} สุจิต บุญบงการ . เรื่องเดิม . หน้า ๒๐ - ๒๑

^{๕๘} สิบนันท เกตุทัต . บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการพัฒนาประเทศ รูปแบบของความทาง วิชาการ . (พระนคร . โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๑๔) หน้า ๗๗, ๗๘

^{๕๙} สุจิต บุญบงการ . เรื่องเดิม . หน้า ๒๖ .

^{๖๐} สุจิต บุญบงการ . เรื่องเดิม . หน้า ๒๐ .

ดังนั้น เมื่อพิจารณาโดยทั่วไปแล้วจะเห็นได้ว่า ปัญญาชนหรือชนชั้นนำในสังคมไทยของเรามีความสนใจทางการเมืองพอสมควร แต่ยังไม่มีความสนใจมากถึงขนาดที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองอย่างจริงจังนัก จากกล่าวได้ว่าปัญญาชนของไทยยังมีความนิ่งเฉยทางการเมืองไม่กระตือรือร้นเท่าที่ควร และเมื่อไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้ ก็โดยยอมรับสภาพสังคม ถูกสังคมกลืน ดังนั้นจึงแม้ปัญญาชนกลุ่มนี้จะไม่พอใจต่อกระบวนการเมือง การบริหารงานของรัฐบาล แต่ก็มิได้เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น สาเหตุสำคัญประการหนึ่งก็คือ ปัญญาชนกลุ่มนี้ขาดการรวมตัวกันอย่างมีระเบียบที่จะทำให้อธิปไตยของชนชั้นนำหนักขึ้นได้

อย่างไรก็ตามระยะหลังต่อมาจนถึงปัจจุบัน ปัญญาชนกลุ่มนี้ก็ตื่นตัวมากขึ้นพยายามสนใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การปกครองของประเทศมากขึ้น โดยการสังเกตการปฏิบัติงานของผู้ปกครองประเทศ และชี้แจงแก่ประชาชนให้เข้าใจถึงความมุ่งหมายโดยแท้จริงของรัฐบาล กิจกรรมในการสังเกตการเลือกตั้ง โดยการพยายามรักษาความยุติธรรมในการเลือกตั้งครั้งที่แล้ว ๆ ก็เป็นการเข้าร่วมทางการเมืองในวิธีที่เหมาะสม หากในเวลาต่อไปปัญญาชนกลุ่มนี้จะใช้วิจารณ์ตนเองมากขึ้น มีความรับผิดชอบในตัวเองมากขึ้น ไม่เป็นผู้ที่ยอมรับอะไรง่าย ๆ แล้ว โอกาสที่จะเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงสังคม ก็จะมีมากขึ้นไปด้วย

ข้อนำสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ การที่ชนชั้นผู้ปกครองประเทศไทยบางคนยังมีทัศนะที่ว่า นักศึกษานั้นไม่ควรเข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมือง โดยเห็นว่า นักศึกษาควรมีหน้าที่ในการศึกษาเพียงอย่างเดียว จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นชัดเจนว่า ชนชั้นผู้ปกครองของไทยยังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของพลังทางการเมืองในสังคม ซึ่งนิสิตนักศึกษาและปัญญาชนรุ่นใหม่เหล่านี้จะเป็นผู้สร้างชนชั้นทางที่เหมาะสมนั้นสมควรจะสนับสนุนปัญญาชนกลุ่มนี้ให้มีบทบาทในการเสริมสร้างพลังทางการเมืองในสังคม ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทยต่อไป